Xaqiiqo Miyaa mise waa Khiyaali?

Tallaalladu ma keenaan ootiisam.

Autism-ku waa qayb caadi ah oo ka mid ah kala-duwanaanshaha aadanaha.

Dadka qaba ootiisamku waxay dunida uga fikiraan oo ay ula kulmaan si ka duwan dadka kale. Kala duwanaanshahan waxaa ka mid noqon kara sida qofku ula macaamilo dadka kale, hadalkiisa iyo hab-dhaqankiisa. Ootiisamku wuxuu noqon karaa xaalad ay adag tahay in la ogaado, laakiin waa qayb caadi ah oo ka mid ah kala duwanaanshaha dadka.

Hal daraasad oo been-abuur ah ayaa dhalisay shaki muddo dheer jirtay.

Walaacyo badan oo ku saabsan xiriir u dhexeeya tallaallada iyo ootiisamka waxay ka yimaadeen daraasad uu Andrew Wakefield ku daabacay joornaal cilmi-baaris oo la yiraahdo The Lancet. Daraasadda waxaa ka qayb galay 12 carruur. Waxay ogaatay in carruurtu ay bilaabeen inay muujiyaan calaamadaha ugu horreeya ee kala duwanaanshaha korriinka wax yar ka dib markii ay qaateen tallaalka MMR. Wakefield wuxuu awoodi waayay inuu helo xiriir cilmiyeed oo cad oo u dhexeeya MMR iyo ootiisamka; hase yeeshee, wuxuu ku soo gabagabeeyay in aan la isticmaalin tallaalka MMR.

Sannadkii 2010, The Lancet ayaa ka noqotay daraasaddaas. Waxay ogaadeen in Wakefield uu si anshax-darro ah u dhaqmay intii uu cilmi-baarista waday. Wakefield wuxuu carruurta ka qaaday dhiig intii lagu jiray xafladda dhalashada wiilkiisa. Wakefield wuxuu carruurtii daraasadda ku jirtay mariyey habraacyo caafimaad oo aan loo baahnayn, oo waliba dhibaato ku ahaa jirka. Wuxuu sidoo kale ku guuldareystay inuu shaaciyo in uu dhaqaale ka helay waalidiin horeyba walaac uga qabay tallaalka MMR. Golaha Caafimaadka ee Ingiriiska ayaa Wakefield ku helay 30 eedood oo ku saabsan anshax-xumo xirfadeed. Waxay kala noqdeen ruqsaddiisii caafimaad, waxayna ka joojiyeen inuu ku shaqeysto xirfadda caafimaadka.

Daraasaddan been-abuurka ah ayaa keentay in qaar ka mid ah dadka daryeela carruurtu ay ka shakiyaan tallaalka MMR oo ay diidaan in carruurtooda la siiyo. Ugu dambayntiina, waxay sidoo kale gacan ka geysatay dib-u-soo-noqoshada iyo faafitaanka jadeecada ee adduunka oo dhan. 28-kii sano ee ka soo wareegay markii daraasadda markii ugu horreysay la daabacay, waxaa England iyo Wales oo keliya laga soo sheegay ku dhowaad 90,000 oo kiisas jadeeco ah. Maraykanka ayaa hadda wajahaya tiradii ugu badnayd ee kiisaska jadeecada tan iyo markii cudurka loo aqoonsaday in la ciribtiray sannadkii 1991. Sannadkii 2025, waxaa la soo sheegay 2,289 kiis oo jadeeco ah.

Daraasado badan ayaa beeniyay khuraafaadkan.

Natiijada ka dhalatay daraasaddii been-abuurka ahayd ee Wakefield, walaaca laga qabay xiriir suurtagal ah oo u dhexeeya tallaallada iyo ootiisamka ayaa sii kordhay. Tani waxay keentay in cilmi-baarayaashu adduunka oo dhan ka sameeyaan daraasiin daraasado ah oo lagu baarayo xiriir kasta oo u dhexeeya tallaallada iyo ootiisamka. None of these studies was able to replicate Wakefield's findings or identify any link between the MMR vaccine and autism.

Waa arrin ku xiran xilligeeda.

Ka dib marka ilmaha laga helo ootiisam, waalidiinta iyo dadka daryeela ilmaha ayaa laga yaabaa inay isweydiiyaan waxa sababay ootiisamka ilmahooda.

Carruurtu waxay qaataan tallaalka MMR (jadeecada, qaamo-qashiirka iyo jadeecada Jarmalka) marka ay da'doodu tahay qiyaastii 12 ilaa 15 bilood. Tani waa isla da'da ay carruurtu bilaabaan inay muujiyaan calaamadaha ootiisamka ee lagu ogaan karo. Maadaama tallaalka iyo calaamadaha ootiisamku ay soo baxaan xilli isku dhow, dadka daryeela carruurtu waxay u malayn karaan in tallaalku la xiriirayo xanuunka ootiisamka ee ilmahooda laga helay.

Laakiin daraasado badan ayaa muujiyay in aanu jirin xiriir ka dhexeeya ootiisamka iyo tallaallada.

Laga bilaabo da'da 1 ilaa 2 sano,

- carruurtu waxay bilaabaan inay hadlaan.
- is-dhexgalka bulshadu wuxuu noqdaa mid aad u sii adkaada.
- calaamadaha autism-ka ayaa badanaa noqda kuwo si fudud loo aqoonsan karo.
- carruurtu waxay helaan qiyaasta koowaad ee tallaalka MMR.

Kordhinta waxaa lagu sharxi karaa horumar laga sameeyay ogaanshaha cudurrada.

20-kii sano ee la soo dhaafay, heerka carruurta laga helo ootiisamka ayaa kordhay. Si kastaba ha ahaatee, shuruudaha lagu ogaado ootiisamka iyo helitaanka adeegyada lagu ogaado ootiisamka ayaa sidoo kale la ballaariyay. Maanta waxaa jira wacyigelin ka ballaaran oo ku saabsan ootiisamka marka loo eego waqtigii hore. Waalidiinta, macallimiinta iyo dhakhaatiirtu waxay si ka wanaagsan u garan karaan astaamaha ootiisamka, waxayna carruurta ka caawin karaan in laga helo ootiisamka. Carruurta maanta laga helo ootiisamka waxaa laga yaabaa inaan horey looga helin ootiisam. Saynisyahannadu weli waxay baranayaan waxa sababa ootiisamka.

Kordhinta tirada carruurta laga helo ootiisamka ayaa cilmi-baarayaasha ku dhiirrigelisay inay baaraan sababaha keena ootiisamka. Aragtiyaha hadda jira waxay muujinayaan inuu yahay mid hidde-side ah oo bilaabma ka hor inta uusan ilmuhu dhalan. Tusaale ahaan, daraasadaha lagu sameeyay mataanaha ayaa muujiyay in haddii mid ka mid ah mataanaha isku eg laga helo ootiisam, ay qiyaastii 90% u badan tahay in mataankiisana laga helo ootiisam. Cilmi-baaristu waxay sidoo kale soo jeedinaysaa in arrimaha deegaanka ee xilliga uurka ay sababi karaan ootiisam. Cilmi-baarayaashu waxay sii wadaan inay baaraan arrimo kale oo suurtagal ah oo ay ka mid yihiin kuwa sababi kara ootiisamka. Nasiib wanaag, saynisku wuxuu caddeeyay in tallaallada ama maaddooyinka ku jira tallaalladu aysan sababin ootiisamka. Natiijooyinku waa cad yihiin: tallaalladu ma keenaan ootiisam.

Tallaalka MMR waa ammaan, balse jadeecadu waa khatar.

Jadeecadu waa cudur faafa oo khatar badan, kaas oo sababi kara caabuqa sambabada, bararka maskaxda, luminta maqalka, iyo dhimasho.

Toban sano oo cilmi-baaris ah ka dib, waxaan si kalsooni leh u dhihi karnaa in tallaalladu aysan keenin ootiisam. **Tani waxay ka dhigan tahay in adiga oo waalid ama daryeele ah, aad si kalsooni leh u dooran karto inaad carruurtaada tallaasho.**

Sannad kasta gudaha Maraykanka kahor tallaalka MRR,

- Jadeecadu waxay qaadsiisay 3–4 milyan oo Ameerikaan ah.
- Boqollaal qof ayaa u dhintay jadeecada.
- Kumanaan qof ayaa isbitaal la dhigay.
- Ku dhawaad ilmo kastaa wuxuu qaaday cudurka ka hor da'da 15-ka sano.

IMMUNIZE FOR GOOD

IMMUNIZE COLORADO